

DRUŠTVO SLOVENSkih KNJIŽEVNIH PREVJALCEV
SLOVENIAN ASSOCIATION OF LITERARY TRANSLATORS
ASSOCIATION DES TRADUCTEURS LITTÉRAIRES DE SLOVÉNIE

Mednarodni prevajalski simpozij
Društva slovenskih književnih prevajalcev
(Potrna, 4., 5. in 6. oktober 2019)

POVZETKI PREDAVANJ

dr. Nada Grošelj

Prevajanje Plavtovih komedij

Kakršne koli kompozicijske šibkosti, nedoslednosti ali malomarnosti so že odkrivali kritiki pri rimskem komediografu Titu Makiju Plavtu (ok. 250–184 pr. Kr.), mu nihče ne odreka jezikovnega mojstrstva – spremljevalca in izraznega sredstva neustavljive življenjske radosti, ki sili skozi vsako poro njegove komedije. Pri prevajanju sem iskala ravnovesje med dvojem: spoštovanjem do oblikovnih, vsebinskih in slogovnih plati izvirnika ter posodobitvijo, s katero bi igra kljub prepadu enaindvajsetih stoletij lahko postala podobno razumljiva in privlačna za današnjega bralca, kot je bila za svoje sodobnike. Še več, ob morebitni uprizoritvi bi morala učinkovati tako tudi na gledalca, ki je seveda še v težjem položaju, saj nima na voljo razlag v opombah. Na primerih iz desetih komedij, ki sem jih prevedla doslej, bom pokazala, kako sem se spoprijela s pogostimi besednimi igrami ter z izjemno raznoliko in težavno metriko.

mag. Dušanka Zabukovec

Evelyn Waugh ali kako je roman o smrtno resnem poklicu postal zabaven

Britanski pisatelj Evelyn Waugh je prvo polovico kariere posvetil satiri in v tem žanru tudi dosegel prve velike uspehe. Roman *Ekskluziva* dokazuje, da je mogoče biti prostodušen in skrajno resen, eleganten in vrhunski stilist, po drugi

strani pa neustavljivo smešen, zbadljiv, presenetljiv – in to še skoraj stoletje po prvem izidu romana.

Urška P. Černe

Nemška prevodna kultura, vrednote in norme trga

Prispevek se ukvarja s strukturnimi razlikami med nemško in slovensko prevodno kulturo (Prunč 1997), na izbranih primerih prevodnih recepcij in rešitev ter norm. Norme, ki regulirajo prevodno prakso, še zdaleč niso univerzalne, temveč kulturno pogojene. Sociološko, zgodovinsko in kulturološko tako različni skupnosti, kot sta slovenska in »nemška«, nujno odsevata raznorodne prevodne norme tudi glede na razlike v nedominantni in dominantni poziciji obeh. Na nemškem trgu so leposlovni prevodi leta 2017 predstavljali 26,1 odstotka letne produkcije, na Slovenskem 2017 pa kar 48 odstotkov vsega izdanega leposlovja. Nemški prevodi se različno spopadajo s čermi slovenskih umetnostnih besedil, včasih jih gladijo ali ruvajo iz teksta, včasih označujejo. Kje je ločnica med prevodom in priredbo, koliko prilagajanja prenese prevod po slovenskih merilih in koliko prilagajanja terja nemški bralec/urednik/trg? »Stremljenje k podomačevalni sprejemljivosti, ki večinoma močno prevladuje nad potujitveno adekvatnostjo«, opaza tudi najnovejša znanstvena literatura, prevodne izbire prevajanja iz slovenščine v nemščino v veliki meri ostajajo »v okvirih varne zasidranosti v idiomatičnost« (Ožbot 2019).

Julija Potrč Šavli

Prevajanje humorja v finskih slikanicah *Tine in Bine*

Prevajanje humorja predstavlja za literarne prevajalce poseben izziv, saj je humor velikokrat vezan na kulturo izvirnika. Še posebej pa je prevajanje humorja zahtevno pri slikanicah, kjer je treba upoštevati tudi ilustracije, torej likovno opremo izvirnika. V referatu se bom osredotočila na serijo finskih slikanic *Tine in Bine*, ki je zelo priljubljena tudi med slovenskimi mladimi bralci. Do sedaj je v slovenščini pri založbi Sodobnost izšlo pet naslovov, v pripravi je šesti: *Tine in Bine detektiva*. Osredotočila se bom prav na to knjigo in s konkretnimi primeri prikazala rešitve prevodov besednih iger ter drugih

kulturološko pogojenih referenc. Pri tem se bodo odpirala literarnim prevajalcem že dobro znana vprašanja: do kolikšne mere lahko spremenimo izvirnik, da bo humor deloval tudi v prevodu? Če besedno igro prevedemo dobesedno, seveda ne bo več smešna. Kakšne prevodne rešitve so mogoče, če naj besedilo in ilustracije v prevodu delujejo kot celota? Na ta in podobna vprašanja morda ni enoznačnih odgovorov, zato je pretresanje možnih rešitev s kolegi prevajalci toliko pomembnejše.

Nuša Rozman

Smešnost vzvišenega lika v prevodnem delu: primera *Zaroti bebcev* Johna Kennedyja Toola in *Planeta gospoda Sammlerja* Saula Bellowa

V prispevku obravnavam prevajalske strategije, ki sem jih uporabljala pri prevajanju romanov, primerljivih zaradi smešne vzvišenosti njunega osrednjega lika: v prvem, *Zaroti bebcev* Johna Kennedyja Toola, gre pri tem za hrupno, vasezagledano napihnjenost, v drugem, *Planetu gospoda Sammlerja* Saula Bellowa, pa za suho, dostojanstveno odmaknjenost, pomešano z zavedanjem o lastni človeški nezadostnosti. Zanimivo je, da se oba lika postavljata nasproti »plehki«, »ponoreli« sodobnosti v prid reda ter duhovne globine antike in srednjega veka. Zelo različna pa sta si romana zvrstno, saj je prvi živahna satira z elementi groteske in celo burleske, drugi pa počasno, močno refleksivno delo, prežeto s subtilno ironijo. Pri prvem humornost zato nastaja predvsem s pretiravanjem – v prvem govoru z groteskno napihnjenostjo protagonistove govornice v trku z grobo pogovornostjo njegove okolice –, pri drugem pa vznika komičnost iz subtilnih ironičnih in samoironičnih namigov ter besednih iger v razmišljanju in opazkah naslovnega lika ali – z njim tesno povezanega – pripovedovalca. Pri *Zaroti bebcev* sem si pri prevajanju tako lahko dala duška z iskanjem izrazov za komično pretirane realije v opisih situacij ter z uporabo enkrat smešno izumetničenih in drugič surovo pogovornih izrazov v dialogih, kar zaradi izraznostne in registrske razplatenosti slovenščine ni bilo posebno težko. Pri *Planetu gospoda Sammlerja* pa sem si, nasprotno, zaradi pogosto zelo specifičnega pomenskega razpona in konotacij posamičnih besed v nekem jeziku, ki jih Bellow v angleškem izvirniku s pridom uporablja za ustvarjanje namerne večpomeskosti, s tem pa za vzpostavljanje čudno mešanega, žalobno

duhovitega, napol strupeno kritičnega, napol pa samoposmehljivega in okolico potrjujočega vzdušja romana, večkrat lomila zobe. V prispevku to pokažem z nekaj primeri.

Peter Kuhar

POKORNO JAVLJAM – ŠE SEM TUKAJ (Jaroslav Hašek in usoda Dobrega vojaka Švejka v slovenskih prevodih)

Jaroslav Hašek (1883–1923), pisec satiričnega romana o dobrem vojaku Švejku, je v svoji domovini cenjen, pa tudi problematiziran. *Dogodivščine dobrega vojaka Švejka* ali, na kratko, *Dobri vojak Švejk*, je še vedno najbolj prevajana češka knjiga doslej, saj so jo prevedli že v osemindvajset jezikov, nekajkrat tudi v slovenščino.

Haškov *Dobri vojak Švejk* je v slovenščini izšel vsaj petindvajsetkrat, bodisi kot roman bodisi kot dramatizacija, prvič leta 1928, le nekaj let po prvi izdaji originala, nazadnje pa leta 2004. Prevajanja Haškovih del v slovenščino se je lotilo več prevajalcev in uglednih avtorjev. Prvi je bil pisatelj Fran Govekar, sledili pa so mu npr. klasični filolog in leksikograf Fran Bradač, novinar in prevajalec Jože Zupančič, pesnik in založnik Herman Vogel, novinar in satirik Evgen Jurič. Sem lahko prištejemo tudi nekaj dramatizacij, ki so jih pripravili slovenski avtorji, kot npr. režiser Ferdo Delak, dramatik Herbert Grün, pisatelj in igravec Danilo Gorinšek.

dr. Lars Felgner

Prevajanje kot kulturni transfer – Ravnanje s kulturno pogojenimi »signalnimi besedami« na primeru prevoda kultne knjige *Pot Nejca Zaplotnika*

Prevajalci lahko neko besedilo poglobljeno razumemo in ga prenesemo v drug jezik šele, če imamo dostop do kulturne realnosti, o kateri govori in je včasih posredovana le na podlagi posameznih besed. Odličen primer, ki ponazarja omenjeno tezo, je beseda „Triglav“ z močnim kulturnim nabojem, s katero

Slovenci ne označujejo le najvišjega slovenskega vrha, temveč jo povezujejo tudi z domovino (prim. znana slovenska pesem *Oj, Triglav, moj dom*). Poleg tega ob tem zazvenijo še druge pozitivne asociacije v povezavi z varnostjo, športom in kulturo. Prav tako ni brez razloga po »najvišji slovenski gori« poimenovana največja slovenska zavarovalnica kot tudi mnoga športna in kulturna društva. »Signalne besede«, kot je Triglav, nimajo le kulturne konotacije, temveč vzbujajo določena čustva. Pri prevodu zato ne gre zgolj za označevanje neke določene stvari, ampak se moramo zavedati součinkovanja misli in čustev, ki so skrita za poimenovanjem, kajti šele potem lahko sprejmemo odločitev, kateri pomenski odtenek je v določenem kontekstu odločilen. V prispevku bi rad na podlagi primerov iz lastnega prevoda kultne slovenske knjige *Pot* (ki jo je napisal legendarni alpinist Nejc Zaplotnik) raziskal vprašanje, po katerih kriterijih se odločamo oz. naj bi se odločali in kakšne strategije so nam na voljo pri obravnavi kulturno pogojenih »signalnih besed«.

Übersetzen als kulturelle Transferleistung – Umgang mit kulturell aufgeladenen „Hotwords“ am Beispiel meiner Übersetzung des Kultbuches „Pot“ von Nejc Zaplotnik

Ein Text kann von uns Übersetzern nur dann in seiner ganzen Tiefe verstanden und übermittelt werden, wenn wir Zugang zu der darin dargestellten und manchmal nur über einzelne Wörter vermittelten kulturellen Realität haben. Ein hervorragendes Beispiel zur Veranschaulichung dieser These ist das kulturell besonders aufgeladene Wort „Triglav“, mit dem die Slowenen nicht nur den höchsten slowenischen Gipfel assoziieren, sondern das auch metaphorisch als Heimat wahrgenommen wird (vgl. das bekannte slowenische Lied „Oj, Triglav, moj dom“). Darüber hinaus schwingen noch weitere positive Assoziationen in Bezug auf Sicherheit, Sport und Kultur mit. Nicht ohne Grund trägt die größte slowenische Versicherung diesen Namen und auch zahlreiche Sport- und Kulturvereine haben sich nach dem „Berg der Slowenen“ benannt. Solche „Hotwords“ wie Triglav sind nicht nur kulturell konnotiert, sondern rufen auch bestimmte Emotionen hervor. Bei ihrer Übersetzung geht es also nicht allein um die Bezeichnung einer ganz spezifischen Sache, sondern wir müssen das Zusammenspiel der dahinter verborgenen Gedanken und Gefühle im Blick

haben und dann die Entscheidung treffen, welche Bedeutungskomponente für den jeweiligen Kontext entscheidend ist. In meinem Vortrag möchte ich anhand von Beispielen aus meiner Übersetzung des slowenischen Kultbuches „Pot“ (verfasst vom legendären Bergsteiger Nejc Zaplotnik) der Frage nachgehen, welche Kriterien wir dieser Entscheidung zugrunde legen (sollten) und welche Strategien uns im Umgang mit kulturellen „Hotwords“ zur Verfügung stehen.

Erwin Köstler

Kako prevajati renesančni roman iz današnjega časa?

Roman Mojce Kumerdej *Kronosova žetev* (2016) se dogaja v časih protireformacije na prelomu 16. in 17. stoletja v tedanjih notranjeavstrijskih deželah. Ta na prvi pogled zgodovinski roman izziva prevajalčeve sposobnosti na več ravneh: tako glede na stilno-jezikovne posebnosti (trenja med zgodovinskim in modernim izrazoslovjem, zgodovinsko besedišče, uporaba zgodovinskih tekstovnih sort, jezikovno-geografske in socio-kulturne razlike pri govorcih romana itd.), kot na vsebinsko plat pripovedi, ki vsebuje veliko dejstev, ki se eksplicitno nanašajo na avstrijsko zgodovino in do katerih ima avstrijski prevajalec že na ravni poimenovanj zgodovinskih epizod drugačen pristop kot recimo prevajalec v angleščino. Vprašanja terminologije in konceptualizacije jezika pa se pojavljajo ob številnih miselnih, filozofskih, naravoslovnih konceptih, ki jih je avtorica uporabila v svojem romanu in ki jim je treba v bistvu ob vsakem posameznem primeru določiti zgodovinsko verodostojnost in aktualnost z ozirom na čas dogajanja. Ob svojem nemškem prevodu *Chronos erntet*, ki je izšel leta 2019 (Göttingen: Wallstein), bo prevajalec spregovoril o omenjenih izzivih in podal »poročilo iz delavnice«, ki bo malo osvetljevala tudi praktično plat njegovega dela na romanu.